Nee, een willikeurig Maastrichts kind uit het centrum en een Libanese vluchteling in een AZC hebben niet veel raakvlakken. Toch zijn er wel overeenkomsten. Beide kinderen hebben exact dezelfde rechten: op vrije tijd, veiligheid, een toekomst. Maar daar is lang niet altijd voldoende aandacht voor. Wat komt er van deze rechten bij asielzoekende kinderen terecht? Wat kan er beter? Daarover organiseerde Debatcentrum Sphinx in samenwerking met de Asielzoekmachine een een hele dag. Met een besloten overdag en een open discussie met brainstormsessies 's avonds.

's Middags maken kinderen uit de asielzoekerscentra (AZC) Heerlen en Sweikhuizen knutselwerken over hun eigen toekomstbeeld, hun buurt, hun dromen. Piloten, dokters, advocaten zitten ertussen. Hun kijk op Nederland en zichzelf wordt in vrolijke kleuren geschilderd en met lego afgewerkt. 's Avonds tijdens het openbare deel van het programma, worden de kunstwerken getoond. Het aansluitende openbare programma volgt drie stappen. Eerst is er discussie over de rechten van asielkinderen. Daarop volgen brainstormsessies waarbij het publiek samen met panelleden en organisatoren in gesprek gaan over kwesties die raken aan de opvang van kinderen die opgroeien in asielzoekerscentra. Na afloop worden alle oplossingen die naar boven komen gepresenteerd.

Debat

Een willekeurige rondvraag van Bahram Sadeghi, die zelf ooit Iran ontvluchtte, leert dat er allerlei verschillende mensen op het programma zijn afgekomen. Asielzoekers, maar ook gemeenteambtenaren belast met opvang van vluchtelingen, stedelingen en studenten. Burgemeester Annemarie Penn-te Strake is alvast dankbaar voor dit initiatief en de opkomst. 'Nu mogen we even samen ademhalen', zegt ze. 'Ja, het is lastig om asielzoekers goed op te vangen en ja, we doen niet alles goed. Maar vanavond mag alles even stromen'. Penn-te Strake benadrukt hoe belangrijk het is dat er vanavond ruimte is om van gedachten te wisselen over hoe we opvang van asielkinderen in Nederland kunnen verbeteren, in plaats van hun komst met stenen, hekken, graffiti en bedreigingen teniet te doen. 'Wij hebben een plicht tot opvang', stelt Penn-te Strake, 'voor volwassenen en kinderen. Die verdienen structurele aandacht – een fundament dat bijzonder wankel is als ze in Nederland aankomen, maar dat kan groeien als we ons er samen hard voor maken'.

Dan komen vier jongeren van het United World College, waarvan twee met een vluchtelingenachtergrond, aan het woord. Ze hebben een reportage hebben gemaakt over het kinderpardon. Sadeghi voelt ze voorzichtig aan de tand. Wat is het beste en slechtste aan het kinderpardon, wil hij weten. Een voordeel, zegt een filmer, is dat je het gevoel krijgt dat je ergens bij hoort en naartoe leeft. Nadeel zijn de strenge vereisten waaraan je moet voldoen. Zó streng zelfs, dat 'achtennegentig procent van de kinderen worden teruggestuurd na vijf jaar'. En het feit dat kinderen van ouders die oorlogsmisdaden hebben begaan niet in Nederland mogen blijven, 'terwijl die kinderen daar niets aan kunnen doen'. Een ander geeft aan dat het gebrek aan communicatie een grote hindernis is. Vaak zijn er geen vertalers aanwezig, wat gesprekken, zoals vandaag gevoerd voor het filmpje, behoorlijk belemmert.

Sadeghi volgt met de brainstormonderwerpen. Mariek Sleijpen, psycholoog-onderzoeker, heeft wel wat te zeggen over het thema veiligheid. Het asielbeleid steekt en is ronduit schadelijk op bepaalde vlakken. Zo wordt er veel te weinig stilgestaan bij het effect van slepende en uitzichtloze asielprocedures op kinderen. Zij moeten veel te lang wachten op hun toekomst, die bijna altijd gepaard gaan met eindeloze verhuissessies, wachtlijsten, bindingsproblemen en onzekerheid. Ook denken gevluchte kinderen anders. Vraag je aan een kind of hij zich veilig voelt, dan zegt het negen

van de tien keer: natuurlijk, hier is geen oorlog. Maar dat bedoelt een ondervrager niet. Bepaalde vragen worden door kinderen anders geïnterpreteerd dan volwassenen, en dat vraagt om maatwerk. Zieligheid is ook zo'n thema. Wij stoppen vluchtelingen gretig in het hoekje zielig en hulpbehoevend, en dus afhankelijk – 'terwijl ze dat helemaal niet noodzakelijk zijn', stelt Sleijpen. Daar moeten we fundamenteel anders over gaan denken, en handelen.

Safoura Ghaeminia doet onderzoek naar de levensloop van AMA's (alleenstaande minderjarige asielzoekers) die naar Nederland komen. Zelf was zij zo iemand. Waar AMA's tegenaan lopen zijn de lange asielprocedures, die veel langer duren dan zou moeten. Ook het eindeloze, jarenlange wachten op gezinshereniging zorgt voor trauma's. Daar komt bij dat lang niet iedereen dezelfde onderwijskansen heeft. Vooral 15-plussers lopen tegen dichte deuren. Vaak zijn die kinderen te oud voor een standaard schoolloopbaan waardoor ze naar naar een andere, onbekende stad moeten waar ze gekoppeld worden aan begeleiders die hun talenten vaak slecht inschatten. De gangbare gedachte is dat vluchtelingen minder aankunnen dan Nederlanders. Met als gevolg dat ten onrechte vaak een MBO-advies wordt gegeven, met het idee: maak eerst dit niveau maar eens af, dan heb je toch al heel wat bereikt. En doordat de asielprocedures zo lang duren en scholing vaak moeizaam verloopt, raken asielzoekers niet zelden ontmoedigd. 'Daardoor verliezen we onnodig veel talent', stelt Ghaeminia.

Moos Pozzo, onderzoeker naar participatieperspectieven van jongeren verbonden aan Stichting De Vrolijkheid, geeft aan dat jongeren het woord participatie vaak vertalen met 'actief blijven', zich mentaal staande houden. Maar de mogelijkheden om je staande te houden zijn schaars. Er is een bus naar school en terug naar het afgelegen AZC bij de bossen, en vaak niet meer dan dat. Geen voorzieningen, gebrekkig internet, kleine kamers en weinig privacy. Activiteiten worden zelden georganiseerd in AZC's - 'ik weet in elk geval niet van het bestaan af'. Het meest schrok Pozzo nog van het ontmoedigingsbeleid dat lijkt te bestaan bij het aanvragen van een verblijfsvergunning.

Vervolgens is het tijd voor de brainstormsessie. Zo'n 45 minuten zaten mensen in verschillende groepen bij elkaar om oplossingen te bespreken voor het verbeteren van de toekomst van asielkinderen in Nederland.

Uitkomsten brainstormsessies

Marieke Sleijpen neemt het woord. Haar brainstormgroep benadrukt dat kinderen het gevoel moeten krijgen ertoe te doen en geholpen worden. 'Een gemeente moet haar verantwoordelijkheid nemen. Komt een gezin aan in Schagen, dan moet Schagen ervoor zorgen dat het gezin haar verantwoordelijkheid wordt, en geen zwervend bestaan gaat leiden op doorreis naar AZC's door het land. Het nemen van die verantwoordelijkheid gebeurt lang niet overal. Ook moet er gezorgd worden voor continuïteit bij AMA's. Kinderen zouden soms opgevangen moeten opgevangen in een Nederlands pleeggezin, iets dat zelden gebeurt. De overheid denkt dat matchen beter werkt: Syrische kinderen worden gekoppeld aan Syrische gezinnen, maar dat belemmert de integratie. Ook moet er een vaste begeleider worden aangesteld voor elk kind. Daarnaast, vind de groep van Sleijpen, moet elk kind een kans op ontwikkeling krijgen. Ze moeten bij een activiteitenclub kunnen waarvoor structurele subsidie wordt gegeven. Dat bevordert de integratie en zingeving van kinderen.

Safoura Ghaeminia's geeft net als Moos Pozzo aan dat asielkinderen in gemengde klassen moeten zitten met Nederlandse schoolgenoten. En dat er vanuit de krachten en kennis van kinderen wordt gekeken, niet vanuit het principe: je bent vluchteling en hebt het zwaar. Ook moeten kinderen

meteen bij aankomst in Nederland de taal aanleren, gecombineerd met individuele begeleiding van een ‘buddy’ met dezelfde achtergrond die (liefst) al geïntegreerd is en veel kennis van de cultuur heeft. Verder zijn buurtinitiatieven nodig die asielzoekers het gevoel geven mee te doen en welkom te zijn, en moeten er zogemaande ‘kansenmentoren’ worden aangesteld die de talenten van kinderen inzien en verder stimuleren. Een terugkerende vragensessie organiseren voor ouders van asielkinderen kan helpen onzekerheden en vragen weg te nemen. Als laatste zou een inburgeringscursus in dienst moeten staan van de kinderen. De cursus wordt dan gecombineerd met een gekozen opleiding voor optimaal resultaat.

De avond eindigt met het aanbieden van het Kindermanifest over asielbeleid en kinderrechten aan burgemeester Penn-te Strake: gebaseerd op wat er gedurende de dag is geopperd, zijn negen punten geformuleerd over wat asielkinderen zich zouden wensen.

Toekomstmuziek of niet, het begin is gemaakt.

Ellen Langenkamp / Debatcentrum Sphinx